

Vanunu volgde stem van zijn geweten

Trouw DONDERDAG 31 MAART 1986

door Johan M. Snoek

Het vonnis is gevelde: Mordechai Vanunu werd schuldig bevonden aan spionage en hoogverraad en veroordeeld tot achttien jaar gevangenis. Het had erger gekund. Een forse straf toch. Het proces werd gevoerd achter gesloten deuren, gesloten ook voor de waarnemer van Amnesty International. Vanunu's advocaat heeft hoger beroep aangetekend. Ook daarom lijkt het waarschijnlijk dat de zaak en de persoon van Vanunu ons nog lang zullen bezig houden.

Op het eerste gezicht lijkt het vreemd dat Israël deze zaak zo hoog gespeeld heeft: eerst de ontvoering door geheime agenten uit een bevriend land (Italië), dan maandenlange eenzame opsluiting en nu dan een zware straf. Dit gaat aan om iemand die de 'alternatieve Nobelprijs' ontving en door 55 Engelse parlementsleden is voorgedragen voor de echte Nobelprijs voor de vrede! Dit alles brengt Israël wereldwijd in de publiciteit en dat niet bepaald op positieve wijze. Toch werd al lang vermoed dat Israël over atoombommen beschikt. Maar de tegenwoordige premier Shamir heeft in een rede tot de Assemblée van de VN (oktober 1981) verklaard, dat 'Israël niet het eerste land zou zijn dat atoomwapens introduceert in het Midden Oosten'. Onderschied heeft Israël deze belofte in tijd tot tijd herhaald, en bovendien steun betuigd aan plannen om het Midden Oosten tot een atoomvrije zone te verklaren (het nonproliferatieverdrag). Maar, zo toogde Israël, sommige andere landen zijn helaas niet te vertrouwen: ze zouden de bom wel eens in het geheim kunnen gaan produceren en hiertegen dienen waterdichtgaranties te bestaan.

Israël gediend

Voor Vanunu's onthulling is nu dus ongetoond dat Israël zelf dat gedaan heeft waarvan het anderen tichtte. Voorwaar een slag voor Israël's goodwill vooral in gebieden als dat van de stille Oceaan en Zuid-Amerika, waar velen graag tot een kernwapenvrije zone zouden willen komen. Daar komt nog bij dat Noorwegen aan Israël twintig miljoen van het zware water geleend heeft onder de uitdrukkelijke lofte dat dit uitsluitend voor vreedzame doeleinden gebruikt zou worden. Hetzelfde, maar in kleinere

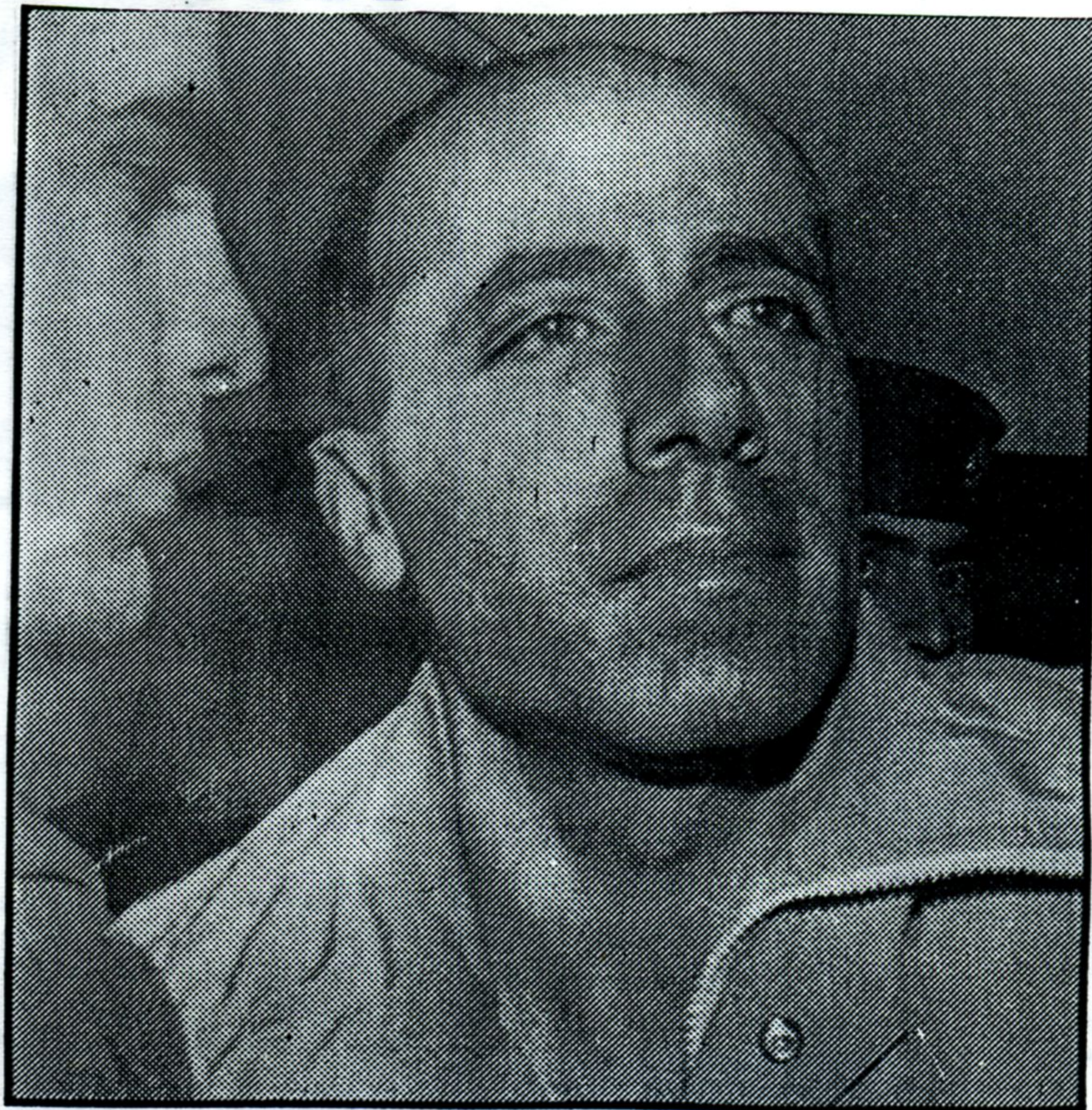
hoeveelheden, geldt voor leveringen uit de Verenigde Staten en Frankrijk.

Toch kan ik me Vanunu's motieven – waarover straks nog meer – wel indenken. Een nucleaire bewapeningswedloop in het Midden Oosten lijkt immers wel het laatste waarmee men (Israël inbegrepen) gebaat is. Het is immers nog geen land gelukt het monopolie te houden: toen de VS de bom eenmaal hadden, zetten de Russen begrijpelijkerwijs er alles op om hem eveneens te krijgen. Sinds India de bom heeft, zet Pakistan er alles op. . .

Wel is het Israël gelukt, door het bombarderen van de kerncentrale Osirak in Irak eventuele plannen van dat land tot productie van de atoombom te doorkruisen. Maar je kunt niet aan het bombarderen blijven en dat is wat betreft Pakistan overigens nauwelijks een mogelijkheid. De enige begaanbare, zij het moeilijke, weg lijkt die van een langzaam groeiend wederzijds vertrouwen tussen tegenstanders (Reagan en Gorbatsjov!) te zijn, waarbij men tot onderlinge afspraken komt. Daar komt nog bij: Israël is het enige land ter wereld dat in staat van oorlog verkeert en atoombommen bezit. Niet alleen bestaat het gevaar dat Israël die wapenen ook zal gebruiken of dat andere staten atoombommen verkrijgen; maar ook kan een tegenstander, bijvoorbeeld Syrië, een aanval op Israël's atoomarsenaal lanceren, met vliegtuigen of raketten. De ellende is dan niet te overzien. Israël's besluit tot het maken van de atoomwapens is genomen zonder publieke discussie, hetzij in het parlement hetzij zelfs maar in de pers. Vanunu's onthulling dwingt nu de mensen in Israël (daarbuiten ook trouwens) zich af te vragen wat de consequenties van dat besluit zijn. Israël's veiligheid op de lange baan zou daar wel eens gediend mee kunnen zijn.

Boeiende figuur

Iemand vroeg me: waarom voel je je blijkbaar sterk bij Vanunu en zijn lot betrokken? Wel, ten eerste natuurlijk vanwege de zaak waarvoor hij staat en terecht stond. Maar ook boeit zijn persoon me ten zeerste. Hij noemt zichzelf 'een gewone jongen' en hij was niet meer dan (atoom)technicus. Toch bleek deze 'gewone jongen' niet machteloos, omdat hij bereid was voor zijn overtuiging een hoge prijs te betalen. Naar ik hoop is, nu het vonnis een-

Mordechai Vanunu: schuldig bevonden

maal gevelde is, zijn situatie verbeterd: men hield hem tot voor kort in een isolatiecel met de monitor en de lampen dag en nacht aan. Maar ook toen schreef hij (aan vrienden in Engeland): 'Zelfs nu, in deze onmenselijke gevangensituatie, voel ik me goed, want ik ben ervan overtuigd dat ik mijn plicht deed en de stem van mijn geweten volgde.' Vanunu leest de bijbel, ook het nieuwe testament. Kort voor zijn arrestatie liet hij zich dopen en daarop wordt hij in Israël als dubbele 'verrader' beschouwd. Misschien wordt hij getroost door die andere 'Hebreeër uit de Hebreeën', Paulus, die eens, met een glimlach denk ik, vanuit de gevangenis aan zijn vrienden schreef dat hij 'een gezant in ketenen' was.

Ik, uw spion

Het volgende is een vertaling uit het Ivriet van een andere brief van Vanunu (iets bekort): Men zei hem: 'Kijk niet naar de hele machine. Jij bent slechts verantwoordelijk voor één schroef. Schenk geen aandacht aan dingen die hoger zijn dan jij'. De groten, de wijzen dachten: 'Onze eenvoudige technicus is een ijverig werker. Hij is klein. Wij hebben een hoofd, niet de kleinen.' De kleine burger dacht: 'Ook ik heb een hoofd. Waarom zie ik de hele machine? Waarom zie ik de afgrond? Is er een bestuurder op deze trein?' Hij hief het hoofd op, nam wat afstand en zag: welk een monster! Zijn ogen niet gelovend wreef hij ze uit: 'Ik zie echt een monster. Deze schroef is onderdeel van een bom. Die schroef ben ik.

Waarom heb ik dat niet gezien en waarom gaan anderen door met het monteren? De keizer is werkelijk naakt. Ik zie hem.' (Dan klinkt de stem van zijn geweten:) 'Sta op, roep, maak dit het volk bekend. Je kunt het. Jij bent de geheime agent van dit volk. Spion, openbaar wat je gezien hebt; wat de wijzen voor ons verborgen hielden. Als je dat niet doet gaan we naar de afgrond, een holocaust (sjoa). Jij en jij alleen houdt het stuur en je ziet de afgrond'. (Op die stem antwoordt hij:) 'Ik ben maar een kleine burger, een gewone jongen, maar ik zal mijn plicht doen. Ik heb geluisterd naar de stem van mijn geweten. Ik kan er niet aan ontkomen. Ik vervul mijn taak. Hier ben ik. Zet mijn werk voort. Brengt de trein tot stilstand. Verlaat de trein. Het volgende station is een nucleaire holocaust.'

Tot zo ver Mordechai Vanunu. Heeft deze man 'informatie doorgegeven met de bedoeling de veiligheid van de staat Israël in gevaar te brengen?' Kom nou.

De auteur werkte van 1958 tot 1969 in Tiberias, Israël, in dienst van de Schotse kerk en de hervormde en gereformeerde kerken in Nederland. Van 1970 tot 1975 was hij secretaris van de sectie De kerk en het joodse volk van de Wereldraad van kerken, Genève.